

Зінченко С.В. Подолання підвищеної конфліктності педагога засобами соціально-психологічного тренінгу / Світлана Зінченко // Актуальні проблеми в системі освіти «загальноосвітній навчальний заклад – доуніверситетська підготовка – вищий навчальний заклад»: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф, 28 трав. 2015 р. / Нац. авіац. ун-т, Ін-т доунів. підгот.; [редкол.: Муранова Н.П. (голова) та ін.]. – К.: НАУ, 2016. – 253 с.

УДК: 374.7[37.015.3:316.6:159.947.3]

**Світлана Зінченко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
м. Київ**

ПОДОЛАННЯ ПІДВИЩЕНОЇ КОНФЛІКТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ

У статті розглядаються особливості оволодіння мистецтвом педагогічного спілкування, причини виникнення конфліктів, зокрема міжособистісних конфліктів. Також проаналізовано основні методи, мету, структуру соціально-психологічного тренінгу із подолання підвищеної конфліктності педагога.

Ключові слова: педагог, педагогічне спілкування, конфлікт, підвищена конфліктність, міжособистісний конфлікт, соціально-психологічний тренінг.

The article deals of mastering the art teacher communication, causes of conflict, including interpersonal conflicts. Also analyzed the main methods, purpose, structure, social and psychological training to overcome the conflict increased teacher.

Key words: teacher, teacher communication, conflict, increased conflict, interpersonal conflict, socio-psychological training.

Одним із важливих аспектів професійної діяльності педагога є здатність до попередження та розв'язання педагогічних конфліктів. Як відомо, основною формою здійснення навчального процесу є педагогічне спілкування. Його продуктивність визначається, насамперед, цілями і цінностями, що мають бути прийнятними для всіх суб'єктів педагогічної взаємодії (вчителів, учнів, батьків, адміністрації навчального закладу) [3].

Загальні особливості міжособистісних конфліктів, причини їх виникнення, способи попередження та розв'язання знайшли своє наукове відображення у працях О. Біленької, Ф. Бородіна, О. Донченка,

В. Кудрявцева, М. Обозова, М. Рибаківської, Л. Петровської, Т. Титаренка, Т. Чайківського.

Щоб оволодіти мистецтвом педагогічного спілкування, педагогу необхідно розвивати в собі:

- здатність до рефлексії, усвідомлення власної поведінки в спілкуванні;
- уміння відчувати інтелектуальні, емоційні, морально-вольові стани учнів і розуміти іншу людину;
- здатність не лише сприймати і налагоджувати контакти з учнями, а й активно впливати на них, оволодівати способами педагогічних впливів [4].

Проте практика сучасної школи свідчить, що педагогічне спілкування не завжди відбувається в бажаному напрямі, адже у взаємодію вступають суб'єкти з різними цілями, мотивами, потребами, очікуваннями, життєвим досвідом, способами інтерпретації подій, рівнем емоційності, зацікавленості у взаємодії тощо. Такі суперечності можуть бути частковими і швидко вирішуватися, а можуть набувати антагоністичного характеру, позначатися на негативному ставленні до навчального предмета, педагога, школи, педагогічного процесу в цілому.

До найпоширеніших причин виникнення конфліктів у взаємодії «педагог-учень», «педагог-учні» належать: 1) нездатність педагога прогнозувати на уроці поведінку учнів; 2) намагання педагога будь-якими засобами зберегти свій соціальний статус за рахунок зниження статусу учня; 3) оцінювання педагогом не окремого вчинку учня, а його особистості; 4) намагання суворо покарати учня, мотивуючи це тим, що зайва суворість не завадить; 5) невміння спрогнозувати наслідки необ'єктивного оцінювання вчинків дітей; 6) нездатність педагога до самоконтролю (роздратованість, брутальність, знервованість, нетактовність, грубість, мстивість, самовдоволеність, безпорадність); 7) брак педагогічних здібностей; 8) незадовільна організація роботи у педагогічному колективі; 9) застосування покарання без урахування позиції учнів [1].

Що стосується міжособистісних конфліктів, то вони виникають унаслідок суб'єктивних причин, а саме:

- недостатньої обізнаності про особливості педагога, чію поведінку оцінюють;
- неправильного розуміння його намірів;
- неправильного уявлення про його думки;
- помилкової Інтерпретації мотивів поведінки;
- помилкового оцінювання ставлення одного педагога до іншого [5].

Загалом, конфлікт можна трактувати дwoяко. Більшість вважає, що конфлікт – це гостра ситуація, яка виникає як результат зіткнення відносин особистості з загальноприйнятими нормами. Існує інша точка зору, при якій конфлікт розглядають як:

1. Ситуацію взаємодії людей, які переслідують недосяжні одночасно обома конфліктуючими сторонами цілі, або які прагнуть реалізувати у своїх взаєминах несумісні цінності та норми.

2. Явище, що створює доволі складну психологічну атмосферу у будь-якому педагогічному колективі, як складне у плані розв'язання суперечності, пов'язане з гострими емоційними переживаннями, як критичну ситуацію, тобто ситуацію неможливості реалізації суб'єктом внутрішніх потреб свого життя (мотивів, прагнень, цінностей і т. ін.).

3. Внутрішню боротьбу, що породжує зовнішні, об'єктивні суперечності.

4. Стан, що породжує невдоволення цілою системою мотивів.

5. Суперечності між потребами та можливостями їх задоволення [2].

Щоб гідно вийти самому з конфліктної ситуації, педагог має володіти рефлексією, здатністю адекватно оцінювати й бачити себе зі сторони. Саме неадекватна самооцінка (завищена або занижена) нерідко стає причиною неправильних стосунків між колегами у педагогічному колективі. Якщо у педагога завищена самооцінка, він зневажливо і зверхньо ставиться до інших,

не бачить своїх вад, виправдовує свої помилки об'єктивними причинами. Педагог із заниженою самооцінкою – тривожний, невпевнений у собі, нерідко намагається підвищити власну самооцінку, применшуючи досягнення інших педагогів. У такого педагога може сформуватися негативне сприйняття інших колег, водночас він авторитарний, немилосердний у спілкуванні з оточуючими.

З метою подолання підвищеної конфліктності серед педагогів, використовують тренінгові заняття, які допоможуть вирішити гострі індивідуальні проблеми.

Основними методами соціально-психологічного тренінгу із подолання конфліктності є групова дискусія та рольова гра. Педагог насамперед має вивчити, зрозуміти себе самого, навчитися вирішувати власні конфлікти та проблеми, а вже потім допомагати учню. Соціально-психологічний тренінг суттєво полегшує процес оволодіння знаннями, навичками ефективної соціальної поведінки, сприяє оптимізації комунікативних можливостей педагога, формуванню необхідних якостей у взаємодії з іншими педагогами та учнями.

Соціально-психологічний тренінг має на меті підвищити компетентність педагогів у спілкуванні через упровадження інтерактивних методів у традиційну систему навчання. В основі програми соціально-психологічного тренінгу лежить принцип поетапності розвитку учасників групи в розумінні кожному себе та інших людей. Соціально-психологічний тренінг складається із занять, спрямованих на розвиток правильної самооцінки, формування рефлексії, емпатії, педагогічної толерантності, на вміння спілкуватися, конструктивно виражати свої думки й почуття, розв'язувати конфлікти й допомагати іншим [5].

Таким чином, падіння загальної культури спілкування педагогів впливає не тільки на їхні взаємини з учнями, а й на мікроклімат у педагогічному колективі. Відповідно виникають непорозуміння, що

призводять до конфліктної ситуації. Вирішуючи такі конфлікти, важливо не виходити за межі ділових аргументів і стосунків.

Список використаної літератури:

1. Баныкина С. Конфликты в школе – можно ли их избежать? / Баныкина С. // Воспитание школьников. – 1997. – № 2. – С. 13-14.
2. Біленька О.Б. Соціально-педагогічні конфлікти у вищому навчальному закладі – причини виникнення та шляхи розв'язання / О.Б. Біленька, Т.В. Чайківський // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.12. – С. 385-389.
3. Дубина Л.Г. Педагогічні конфлікти та способи їх розв'язання / Л.Г. Дубина, І.Б. Вашеняк // Педагогічний дискурс. - 2011. - Вип. 9. - С. 103-109.
4. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії: навч. посіб. / Г.М. Мешко. – К.: Академвидав, 2010. – 200 с.
5. Соціально-психологічний тренінг для педагогів: подолання конфліктності [Електронний ресурс]. – Режим доступу 11.05.2015: <<http://osvita.ua/vnz/reports/psychology/29344/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.